

МЕЖИ СУДОВОЇ ВЛАДИ В ІНТЕГРАЦІЙНІЙ МОДЕЛІ СПІВВІДНОШЕННЯ МОРАЛІ, ДЕРЖАВИ Й ПРАВА (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)

LIMITS OF JUDICIAL POWER IN MODELS OF CORRELATION MORALS, STATE AND LAW (THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS)

Мовчан В.В.,

аспірант юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються теоретичні питання взаємозв'язків моралі як соціального-регулятивного явища з державою та правом. Пропонується моралістичний інтегративний підхід до їх співвідношення. Досліджуються теоретичні межі здійснення судової влади в моралістичній інтегративній державно-правовій системі.

Ключові слова: влада, право, мораль, суспільство, держава, межі, судова влада.

В статье рассматриваются теоретические подходы влияния и взаимосвязей морали как социально-регулятивного явления с государством и правом. Предлагается моралистический интегративный подход к возможной модели их соотношению. Исследуются теоретические пределы реализации судебной власти в моралистической интегративной государственно-правовой системе.

Ключевые слова: власть, право, мораль, общество, государство, пределы, судебная власть.

The article tells about the theoretical approaches to impact morality to the state and law and their correlation. Moralistic integrative approach to a possible model for their relationship is offered. We investigate the theoretical limits of judicial power in the implementation of integrative moralistic state legal system.

Key words: power, law, morality (ethics), society, state, limitations, judicial power.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку юридичної науки моралі поруч з державою і правом відводяться другорядні ролі. Хоча моральні, а не тільки правові, основи правосуддя завжди були об'єктом підвищеної уваги вчених-правознавців. Причинно-наслідкові зв'язки між здійсненням судової влади в межах моралі з однієї сторони та стабільністю, поступальністю розвитку державно-правової системи з іншої, мало досліджені. На сучасному етапі державотворення вбачається необхідність формування комплексного інтегративного підходу до співвідношення моралі, держави і права з визначенням ефектної інтеграційної моделі їх взаємодії в цілях розбудови правової держави та громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені-правознавці в тій чи іншій мірі торкалися питань меж здійснення судової влади, однак лише опосередковано, в ході цілеспрямованого дослідження інших проблем торії та історії держави і права. Питання оптимальних форм держав в контексті можливих ефективних форм розподілу державної влади на гілки досліджувались В. В. Костицьким. Межі державного втручання, співвідношення держави й права розглядалися А. Д. Машковим, М. І. Козюброю, О. І. Верником. Дослідження впливу моралі в історії держави і права містяться в працях О. О. Шевченка. С. В. Прилуцький визначив місце і значення судової влади в державно-правовій системі сформувавши початки теорії судової влади.

Невирішені раніше частини проблеми. Мало досліджено межі здійснення судової влади в контексті взаємозв'язків моралі, права й держави зі стабільністю функціонування й поступальністю розвитку державно-правової системи. На сучасному етапі в теорії держави та права відсутні комплексні пропозиції державно-правових моделей, які б практично поєднували можливі прояви всіх регуляторів суспільних правовідносин, надавали б практичні засоби для розбудови правової держави та громадянського суспільства.

Мета статті – окреслити межі здійснення судової влади в контексті моралістичного інтегративного підходу до співвідношення держави, права, моралі. Запропонувати інтеграційну модель державно-правової системи.

Виклад основного матеріалу. В науковому юридичному середовищі [1; 2, с. 17] по-різному відносяться до співвідношення держави і права, сформовано безліч під-

ходів. В основі ідеї моралістичного інтегративного підходу лежить об'єднання різних підходів до співвідношення держави й права через призму моралі (її соціо-регулятивної цінності), визначення важливого місця і значення судової влади у державотворчих процесах.

В історичному вимірі, до виникнення права й держави у євреїв та й у тогочасного світу діяли норми поведінки природу яких можна охарактеризувати думкою Д. Локка про «природний стан людини [3, с. 143]». Людина була вільна у своїй поведінці заснований на здоровому глузді, совісті, моралі (уявленнях про добро і зло). Однак, такий природний стан призвів до того, що кожен почав створювати свої власні істини, які при взаємодії не упорядковували, а вносили хаос у суспільні відносини. Про «золотий вік» [4, с. 76] абсолютної свободи (перебування Адами і Єви в Едемському саду) в більш-менш однорідній композиції значаться у оповідях всіх відомих нам цивілізацій (персидські, індуські, грецькі, китайські, монгольські і тибетські, тевтонські, всі варварські оповіді).

Абсолютна свобода призводила до свавілля й краху людської цивілізації [5, с. 6-8], мораль без примусу виявилася безсилою. Виникла необхідність у зовнішньому владному впорядкуванні і обмеженні поведінки людини. Наслідком відступу від моралі стало виникнення закону, як форми примусового підкорення людини, і правосуддя – для обґрунтування наявності вини людини у порушенні законів, тобто свідомого виходу за межі дозволеного. Смертна кара стала фізичним засобом забезпечення реальності встановлених в суспільстві меж можливих проявів діяльності людини. На зміну свободі прийшов правопорядок на чолі з публічною владою [5, с. 11-13], яка обмежила абсолютну свободу і ставали регуляторами людської поведінки.

У євреїв судова влада виникає першою перед законом (правом) та перед державою. Цей факт вказує на те, що судова влада може бути самодостатнім інструментом забезпечення суспільного порядку і реалізовувати свою владу на основі здорового глузду, моральних принципів. З 13 по 27 вірші 18 глави Книги Вихід [5, с. 16] описано, що судова влада мала зверхність у всьому що стосується правосуддя і управління суспільними справами. Суд почав визначати межі проявів суб'єктів суспільних правовідносин на основі моралі і здорового глузду, останні через суду владу почали набувати примусового регулятивного характеру.

А. Антонович [6, с. 46-53] вказує на те, що Закон Мойсея став результатом побудови суспільного благоустрою на засадах морального удосконалення особи, поєднання обмежень з особистою свободою. Закон визначав межі діяльності суспільства і особи, а основна ціль – підкорення суспільних відносин моралі.

Згаданий вчений-правознавець констатує прикрий факт, що «таке високоморальне законодавство стало непосильне людині того часу... [6, с. 52-53]». Людина почала спотворювати його суть, виходити за межі, дотримуватися формальності, а не суті. Судова влада почала вирішувати спори, застосовуючи формальні конструкції без моральної основи, без «духу» законодавства. Межі здійснення судової влади назвали руйнації, як ззовні, так і з середини.

В інших стародавніх народів при застосуванні закону як форми впорядкування суспільних відносин мораль не зменшила свого впливу. О. Шевченко [7, с. 15] щодо держави і права стародавнього Єгипту пише: «...навіть у той час принципи моралі у поведінці чиновників брали гору. У «Повчанні Аменемопе», наприклад, зазначається: «не усувай межового каменю і межі поля... Не прагни захопити лікоть землі і не порушуй меж (земельної ділянки) вдови». Щодо стародавнього Вавилону згаданий дослідник пише: «Справедливі закони були спрямовані на захист справедливості, гідності і честі людини». Не дозволялося притіснити вдову, сироту, слабкого, а мала «засяяти в країні істина і справедливість... [7, с. 23]». Особливості співвідношення моралі та закону можна віднайти в Стародавньому Китаї. О. Шевченко [7, с. 42] вказує: «пріоритет етичної норми над правовою породив символічну систему покарань (сян) в Іньській державі». Суть її зводилася до заміни жорстоких покарань символічними їх проявами. Суд відіграв важливу роль у релулюванні співмірного застосування моралі й права до суспільних правовідносин.

На нашу думку, **мораль** як суспільний регулятор включає в себе наступні елементи: 1) справедливість (те що отримуєш і як отримуєш, те ж так само і віддавай); 2) рівність (за однакових параметрів (умов) однакові одиниці (суб'єкти) тотожні); 3) милосердя (люби ближнього свого як самого себе), яка 4) реалізується через здоровий глузд; 5) контролюється совістю; 6) отримує поштовх (легітимність) від рішення людини про підкорення цьому регулятору; 7) набуває обов'язкового, нормативного характеру у випадку застосування неї судовою владою.

А. Антонович, розмірковуючи над співвідношенням моралі з однієї сторони, а держави і права з іншої говорить, що принцип єврейського законодавства (вирішенням моральної проблеми вирішити питання державного благоустрою) був розвинутий і удосконалений християнськими вчителями. «Хто розвинув у себе моральний закон, той не потребує вказівок юридичного закону. Юридичний закон лишній серед людей, які розвинули у себе совість. Саме по собі зовнішнє право ґрунтується на цьому внутрішньому законі, який притаманний кожній людині... На цій основі морального удосконалення особи дійсно відбувається примирення інтересів людини і держави [6, с. 53-54]».

Безумовним є те, що завданням держави і права, не залежно від того з яких би точок зору ми їх розглядали, є збереження правопорядку і життєздатності окремо взятої цивілізації. В протилежному випадку, видається сумнівним доцільність існування держави і права. Судова влада, розглядаючи спори про право, є безпосереднім інструментом, який фактично забезпечує функціонування всіх суб'єктів суспільних правовідносин у визначених правової системою і суспільством межах, наприклад: моралі й права. Якщо в якості меж здійснення і проявів судової влади беруться інші ніж мораль і право явища то, на нашу думку, в суспільних правовідносинах неможливо забезпечити баланс «дозволеного егоїзму» (прав і свобод) особи з необхідними проявами її «альтруїзмом» (рівністю, спра-

ведливстю, милосердям), а відтак – забезпечити ефективність функціонування державно-правової системи.

Дослідження [8] в галузі становлення, розвитку і загибелі цивілізацій Майя, Інків, Єгипетської, Вавилонської, Фінікійської, Грецької, Римської цивілізацій, які (цивілізації) мали досить розвинуті держави і право показують, що наявність лише цих явищ не врятувало їх від занепаду. Причиною їх загибелі став відступ від моральних основ, від балансу егоїзму з альтруїзмом. Держава і право виявились безсилими в забезпеченні правопорядку. Об'єктивні фактори, які сприяли становленню і зміцненню цих цивілізацій, при падінні моралі, навпаки, сприяли їх загибелі.

Мораль є основою стабільності і життєздатності цивілізації, а державою і право, як скелет цивілізації мають органічно з нею поєднуватись і обмежуватись. Мораль є суспільним регулятором який здатний врегульовувати суспільні відносини не тільки ззовні, а й з середини. Це важливо у зв'язку з тим, що більшість дослідників життєвих періодів цивілізацій, таких як М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі, А. Гобіно вказують саме на внутрішній фактор [9], який є визначальним в загибелі цивілізаційних утворень. Значення моралі розкриває сучасний філософ Ф. Фукуяма говорячи, що: «мораль є соціальним капіталом, що визначає ступінь життєздатності суспільства» [10]. Під соціальним капіталом розуміється довіра між членами суспільства на різних рівнях соціальної комунікації, як від сім'ї, так аж до нації. Мораль є тим соціальним капіталом, який не потребує амортизації і його використання дає переваги у розвитку всіх сфер буття людини, максимальні вигоди з мінімальними затратами.

Підкорення всіх сфер державно-правового життя моралі можливо через прояви судової влади щодо особи, суспільства, держави і обмеження їх функціонування моральними принципами. А також через вплив судової влади на сфери правотворчої, правозастосовної, правоохоронної діяльності держави і наповнення їх моральним принципами.

Таким чином, право і держава повинні базуватися і обмежуватися мораллю (справедливістю, рівністю, милосердям). Засобом забезпечення обмеження державно-правової системи мораллю виступає судова влада, яка історично виникає першою державної влади і здатна впливати на прояви суб'єктів суспільних правовідносин.

Існує необхідність визначити те, якими чином ідеальне (мораль) може перетворюватися в реальне, тобто впливати на державу, право тощо. Виникає необхідність у інтеграційній моделі державно-правової системи в якій би судова влада могла б забезпечувати прояви всіх суб'єктів суспільних правовідносин в межах права й моралі, а ці регулятори були ефективно взаємопов'язаними.

На основі використання моралі, як основоположного феномену розбудови державно-правової дійсності та судової влади як інструменту обмеження запропонуємо лише загальні риси авторської концепції інтеграційної моделі державно-правової системи в основі з моралістичним інтегративним підходом до співвідношення моралі, держави і права. Всю соціальну владу пропонується розділити (за суб'єктивним критерієм) на чотири рівні 1) влада народу, 2) державна влада, 3) влада права, 3) гуманітарна (ідейно-моральна) влада. Державну владу пропонується поділити на шість гілок: 1) законодавчу; 2) виконавчу; 3) судову; 4) атестаційну; 5) контрольну; 6) консолідуючу. Законодавча гілка влади формується через вільні прями вибори шляхом таємного голосування народом. Хоч і вибори повинні бути вільними, однак кандидати перед виборами мають пройти атестацію майбутньої своєї законотворчої діяльності. Як самі кандидати, так і їх запланована діяльність повинні перевірятися на відповідність моралі і, сформованому в конкретній правій системі, праву. На законодавчу гілку влади покладається обов'язок творити норми-правила поведінки (розглядаються прихильниками юридичного

позитивізму як право) [11, с. 711-716]. На виконавчу владу, яка формується загальними прямими виборами шляхом таємного голосування і очолюється урядом, покладатиметься здійснення та організація виконання рішень законодавчого органу влади, відання поточними, оперативними справами суспільств і держави.

Судова влада повинна здійснювати основну функцію – правосуддя, вирішувати спори, які виникають, як між гілками державної влади, так і різними видами влад, забезпечувати еквівалентне співвідношення моралі і права в повсякденних правовідносинах. Виконавча служба має підпорядковуватися і формуватися судовою владою для безпосередньої реалізації судових рішень. Судова влада разом з виконавчою владою реалізують владу права і в сукупності творитимуть нормативний примусовий порядок [12, с. 43-72] в державно-правовій дійсності. Судова влада стає інструментом обмеження функціонування державно-правової системи, її суб'єктів на основі права й моралі.

Атестаційна влада повинна формуватися на паритетних засадах всіма гілками державної влади. Вона необхідна для забезпечення послідовності та передбачуваності, стабільності державно-правової системи. До її основних обов'язків пропонується включити атестацію всіх осіб, які претендують на службу в органах будь-якого рівня державної влади, перевіряти їх особисті здібності та моральні якості, знання, кваліфікацію, наявність таланту до роботи, що планується виконувати тощо. В зміст діяльності атестаційної влади закладається контрольованість і поступальність, розвиток державно-правової системи.

На контрольну гілку влади пропонується покласти функцію контролю і нагляд у сфері діяльності всіх гілок державної влади, державних службовців на предмет відповідності їх діючому праву (системі права) та моралі. Контрольна влада повинна слідкувати за законодавчою, виконавчою діяльністю відповідних державних органів на предмет відповідності їх тим планам, які пройшли атестацію. У випадку виявлення невідповідності особи, органу чи їх діяльності вимогами діючого права чи/та моралі пропонується надавати право контрольній гілці влади зупинити таку діяльність з подальшим зверненням до суду для вирішення справи по суті.

Для консолідації всієї державної влади пропонується виокремлення консолідуючої гілки влади на чолі з президентом, як символом єдності державної влади (обирається на загальнонаціональних виборах). Пропонується формувати цю гілку влади по-одному представнику з кожної (за винятком судової) гілки влади (щось схоже, однак в дуже спрощеному вигляді на Раду національної безпеки і оборони України) та по-одному представнику від гуманітарної влади та влади права. До однієї із функцій цієї гілки влади необхідно віднести можливість тимчасово призупинити функціонування чи рішення будь-якого органу, посадової особи чи гілки влади (окрім судової) для вирішення протиріч між ними тощо. Необхідно надати консолідуючій гілці право ініціювати винесення проблемних питань на всенародне обговорення. Якщо більшість населення держави підтримає спірне рішення, то остання повинна набрати силу закону.

Також необхідно виокремити владу права для реалізації живого права легітимізованого народом (соціальне право, право юристів та державне правом (в розумінні соціологічної школи права) [13] та розмежування (з допомогою гуманітарної влади) в повсякденних правовідносинах інтуїтивного та позитивного права, внутрішнього та зовнішнього їх проявів (характерно для психологічної школи права) [14, с. 183-184]. Повинна: 1) тлумачити норми системи права, 2) слідкувати за правильністю їх застосування, виступати у відносинах від імені права (як реального абстрактного явища), 3) визначати перелік, форму і зміст невід'ємних прав та свобод, обов'язків і відповідальності людини і громадянина. Може йменуватися як Прав-

нича асамблея тощо і здійснювати свою роботу у формі засідань та видавати загальнообов'язкові роз'яснення у галузі права (щось схоже за загальними рисами на конституційний суд).

Гуманітарна влада повинна виражати «дух народу», скріплювати згадану в літературі [15, с. 330] двояку природу індивідуальної і загальної волі у традиції народу (погоджується з поглядами історичної школи права). Цій гілці влади пропонується формувати спільну, загальну думку щодо розуміння місця, значення, сутності моралі через призму критеріїв: справедливість, рівність, милосердя (з'ясує, уточнює, розкриває їх зміст) щодо будь-яких потенційних та/або реальних, загальних чи конкретних, приватних чи публічних випадків, ситуацій соціального, державно-правового життя. Тобто має виступати від імені моралі, роз'яснювати її зміст, зміст її принципи, як щодо конкретних правовідносин, так і загальних абстрактних ситуацій.

Ця влада не повинна ані обиратися, ані призначатися, а формуватися з керівників (лідерів) насамперед релігійних організацій (на кшталт, в Україні – Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій). Це повинна бути повністю само організована, створена зсередини суспільства структура, яка в змозі розривати зміст моралі та трактувати її оціночні поняття для повсякденного використання у конкретних чи загальних випадках суспільних правовідносин.

Пропонується через загальнонаціональні прямі вибори шляхом таємного голосування обирати законодавчу гілку влади, президента, виконавчу гілку влади, частково судову владу та владу права. Разом з тим, на кожних загальнонаціональних виборах, пропонується надати право народу проголосувати за підтримку чинної системи права, тобто її легітимізувати. Якщо система права не отримає більшості голосів членів суспільства, вона повинна вважатися нелегітимною, однак діючою до тих пір, поки влада права не з'ясує причин недійсності правової системи та, з урахуванням цього розробить нову систему права, яку подасте народу на розгляд і легітимізацію.

Системі права пропонується надавати легітимності за забутих, але добре відомими способом, так як це описано в 27 главі книги Повторення закону в Біблії, коли єврейський народ маючи розуміння і досвід життя закону публічно надали йому легітимність всією своєю громадою.

Особливе місце займає в запропонованій системі судова влада. Адже зі збільшенням суб'єктів публічної сфери правовідносин створюється передумови для виникнення великої кількості протиріч, спорів, які має вирішувати судова влада. Остання повинна забезпечувати сферу правозастосування, правотворення, правоохоронної діяльності держави еквівалентним співвідношенням права і моралі (співвідношення мери «дозволеного егоїзму й необхідного альтруїзму»). Таке співвідношення дозволить забезпечувати не тільки правопорядок, а поступальність розвитку державно-правової системи. Максимальним проявом судової влади видається застосування моралі (принципів рівності, справедливості, милосердя) до суспільних правовідносин, і мінімальним – застосування права. Основними межами здійснення судової влади, відповідно, мають виступати мораль і право.

Висновки. Класична модель розподілу державної влади на три гілки в епоху швидких глобалізаційних інтеграційних процесів потребує докорінного переосмислення з метою забезпечення стабільності правопорядку та ефективності державно-правових систем. Існують причинно-наслідкові зв'язки між обмеженням, зокрема: судовим, проявів суб'єктів суспільних правовідносин мораллю і стабільністю функціонування державно-правової системи. Судова влада в контексті історичної обумовленості може проявлятися у правотворчій, правозастосовній та правоохоронній сфері державно-правової

дійсності з метою забезпечення діяльності суб'єктів суспільних правовідносин в межах права і моралі. З урахуванням важливого значення судової влади пропонується інтеграційна модель державно-правової системи в основі з інтегративним співвідношенням держави, права, моралі. При поширенні судової влади на всіх суб'єктів

правовідносин, використанні моралі й права як меж та як інструментів судового обмеження проявів згаданих суб'єктів, створюються найкращі умови в державно-правових системах для реалізації соціального капіталу, забезпечення стабільності й ефективності суспільного правопорядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Костицький В. В. Проблеми ренесансу в сучасній теорії права / В. В. Костицький // Малий і середній бізнес. – 2009. – № 1–2. – С. 5–8.
2. Машков А. Проблеми теорії держави і права: співвідношення та межі / А. Машков. – К.: К.І.С., 2011. – 344 с.
3. Історія вчень про право і державу: навчальний посібник / Демиденко Г. Г. – Харків: Консум, 2004. – 432 с.
4. Русский Библиейский справочник: научное пособие / Г. Геллей. – Printed by Harmony Printing Ltd. – Toronto, Ontario. – Canada. – 1989. – 860 p.
5. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / Пер. І. Огієнка 1962 р. – К.: Українське Біблійне Товариство, 1991. – 959 с.; Н. З. – 296 с.
6. Антонович А. Я. Полицейские органы / А. Я. Антонович // Курс государственного благоустройства – К.: Тип. Завадского, – 1889. – Ч. 1. – 410 с.
7. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. О. Шевченко. – Вид. 4., доповн. – Київ, 2010. – 296 с.
8. Д-р Сантинг Дж. Пустые города (Проповеди на основании науки) / Дж. Сантинг // Moody Science Video Classics: Empty Cities. – The Moody Science Institute, 1961. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=b79JoQglido>.
9. Сколота З. Н. Интерпретация гибели цивилизации в различных исследовательских контекстах / З. Н. Сколота // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2008. – № 7 (89) – С. 135–140.
10. Грицаенко В. Социальный капитал и гражданское общество / В. Грицаенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scd.centro.ru/dover.zip>. – Рец. на ст.: Fukuyama Francis. Social Capital and Civil Society / Francis Fukuyama // The Institute of Public Policy George Mason University, 1999. – October 1.
11. Кемеров В. Философская энциклопедия / В. Кемеров. – «Панпринт», 1998 г. – 453 с.
12. Кельзен Г. Чисте правознавство; з дод.: Проблема справедливості / Г. Кельзен; пер. з нім. – К.: Юніверс, 2004. – 496 с.
13. Ерліх Є. Вільне право знаходження та вільне правознавство / Є. Ерліх // Проблеми філософії права. – 2005. – К. – Чернівці, 2005. – Т. III. – С. 172.
14. Петражицкий Л. И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности / Л. И. Петражицкий. — СПб.: Издательство «Лань», 2000. — 608 с.
15. История философии права / Под ред. Д. А. Керимова. – СПб.: Юридический институт (Санкт-Петербург), Санкт-Петербургский университет МВД России, 1998. – 640 с.

УДК 342.72

СОЦІАЛЬНІ ПРАВА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УКРАЇНІ SOCIAL RIGHTS OF CHILDREN WITH DISABILITIES IN UKRAINE

Нагорна В.В.,

аспірант Інституту права та суспільних відносин

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Стаття присвячена висвітленню питань щодо соціальних прав, соціального забезпечення та захисту прав дітей з особливими потребами в Україні. Проаналізовано підходи різних вчених щодо визначення теоретичних понять «соціальне забезпечення» та «соціальний захист». Автор акцентує увагу на основних соціальних правах та формах соціального забезпечення дітей з особливими потребами.

Ключові слова: соціальні права, соціальний захист, діти з особливими потребами, соціальне забезпечення.

Статья посвящена освещению вопросов социальных прав, социального обеспечения и защиты прав детей с особыми потребностями в Украине. Проанализированы подходы различных ученых относительно определения теоретических понятий «социальное обеспечение» и «социальная защита». Автор акцентирует внимание на основных социальных правах и формах социального обеспечения детей с особыми потребностями.

Ключевые слова: социальные права, социальная защита, дети с особыми потребностями, социальное обеспечение.

Article is devoted to issues of social rights, welfare and protection of children with disabilities in Ukraine. The approaches of various scientists to determine the theoretical concepts of «social security» and «social protection». The author focuses on the fundamental social rights and forms of social security of children with disabilities.

Key words: social rights, social protection, children with disabilities, social security.

Постановка проблеми. Однією із важливих проблем розвитку Української держави, пов'язаних з пошуком напрямків подолання кризових явищ життя, є вирішення проблем розвитку соціального захисту окремих категорій громадян. Процес дослідження генезу, еволюції розвитку прав людей з особливими потребами проходить довгий історичний та законотворчий шлях, приділення уваги соціальним правам дітей з особливими потребами спостерігається не так давно і перебуває в стадії актуальних досліджень як науковців так і політиків, так як це є частиною соціальної політики будь-якої держави.

Стан дослідження. Потужний внесок у розвиток соціального забезпечення людей з особливими потребами, зокрема дітей даної категорії, було здійснено Б. І. Сташків, В. С. Тарасенко, О. Г. Чутчевою та іншими.

Разом з тим слід відзначити, що у вітчизняній юридичній науці чітко не визначено соціальних прав, соціального забезпечення та соціального захисту саме дітей з особливими потребами як загальних теоретичних категорій. Тому **метою та завданням статті** є подальша розробка сутності та видів соціальних прав дітей з особливими потребами, їх аналіз на основі норм українського законодавства.